

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філософського факультету
Іван КАРПЕНКО

_____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Глобальні студії: парадигми, концепції, напрями

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ магістерський _____
галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 052 Політологія _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Глобальні студії та світова політика» _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ філософський _____

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету
(протокол № 6 від 24 16 червня 2023 року)

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Олексій **БАТАЛОВ** – кандидат філософських наук, доцент
кафедри політології філософського факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри політології (протокол № 11 від 15 червня 2023
року)

Завідувач кафедри політології

Олександр ФІСУН

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Глобальні студії та світова політика»

Гарант освітньої програми, доцент

Юлія БІДЕНКО

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету
(протокол № 10 від 14 червня 2023 року)

Голова методичної комісії
філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Глобальні студії: парадигми, концепції, напрями» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки другого (**магістерського**) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладення навчальної дисципліни – вивчення парадигм, концепцій та напрямів, що досліджують проблематику глобалістики.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Формування наступних загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- знання предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

- застосування широкого спектру політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту;

- розвинена здатність використовувати широкий спектр політологічних теорій, концептів і методів для професійної інтерпретації та змістовного аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні;

- здатність професійно викладати соціально-політичні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.

1.3. Кількість кредитів 5.

1.4. Загальна кількість годин 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
24 год.	
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
102 год.	
у тому числі індивідуальні завдання	
Не передбачені	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів:

- застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез;
- розуміти предметну область та базову специфіку професійної діяльності;
- постійно вчитися та оволодівати сучасними професійними знаннями;
- генерувати нові ідеї (креативність);
- застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту;

- використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для інтерпретації та змістовного аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні;
- професійно викладати соціально-політичні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати** основні парадигми, концепції та напрями, що досліджують проблематику глобалістики.

У результаті вивчення спецкурсу студент повинен **вміти**:

- користуватися сучасними методиками аналізу глобальних змін у сучасному світі;
- аналізувати місце і роль України в глобальних процесах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Теорії (пост)глобалізації в сучасній науці.

Поняття глобалізації. Цикли глобалізації. Зміни, що відбуваються в сучасному світі в результаті глобалізації. Позитивні та негативні наслідки глобалізації. Перспективи сучасної «хвилі» глобалізації: спад чи подальше розгортання? «Кінець історії» Ф. Фукуями. Постглобалізація в сучасному світі: поняття та прояви. Вплив постглобалізації на міжнародну політику.

Тема 2. Теорії цивілізацій в сучасній науці.

Поняття «цивілізація» та «цивілізації», їх відмінність. Основні теорії цивілізацій (О. Шпенглер, А. Тойнбі, К. Ясперс, С. Гантінгтон і т.д.). Цивілізації в сучасних міжнародних відносинах: співпраця, об'єднання чи конфлікт?

Тема 3. Геополітика: основні наукові школи та підходи.

Поняття геополітики. Найбільш відомі школи геополітики. Наукові підходи, на підставі яких виникла геополітика. Німецька школа геополітики (теорія «життєвого простору» Ф. Ратцеля, теорія «континентального блоку» К. Хаусхофера). Англо-американська школа геополітики (теорія «морської» і «сухопутної» влади А. Мехена, теорія «географічної вісі історії» Х. Маккіндера, теорія «стратегічного стримування» Н. Спайкмена, «Велика шахівниця» Зб. Бжезінського). Російська школа геополітики (слов'янофільська школа, євразійство та неоевразійство). Китайська школа геополітики.

Геополітика в сучасних міжнародних відносинах. «Центри сили» та їх «периферія». Інтереси ключових геополітичних гравців. Основні напрямки конфліктів між «великими державами» в сучасному світі. Україна та геополітика.

Тема 4. Світ-системна теорія.

Що таке світ-системний аналіз? Кореляція циклів гегемонії в ядрі світ-економіки з економічними циклами М. Кондратьєва та тривалими циклами політичного лідерства Дж. Модельскі. Виникнення світ-системи та її еволюція протягом 5 тис. років (концепція А.Г. Франка). Центр і периферія в світ-системі. Переміщення центру економічного домінування з Азії до Середземномор'я, Західної Європи та Північної Америки. «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV—XVIII ст.» як основна робота Ф. Броделя. Ознаки світ-економіки. Історичні вікові тренди (цикли гегемонії у світ-економіці) за Ф. Броделем. Міні-системи та світ-системи (концепція І. Валлерстайна). Цикли гегемонії в історії сучасної світ-економіки (Нідерланди, Велика Британія, США). Закономірності набуття державою статусу гегемонії. Особливості кризи сучасної гегемонії за І. Валлерстайном та варіанти розвитку подальших подій. Системні цикли накопичення за Дж. Аррігі (генуезько-іберійський, голландський, британський, американський). Фази накопичення капіталу (матеріальна та фінансова експансії держави-гегемона). Особливості сигнальної та заключної кризи гегемонії. Варіанти подальшої еволюції світ-економіки.

Тема 5. Тенденції розвитку сучасної світ-економіки та Україна.

Основні тенденції розвитку міжнародних відносин згідно світ-системному аналізу. Україна як периферія світ-економіки. Перспективи переходу України до напівпериферії / центру (варіанти переходу: класичний, безпековий, гібридний).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	л		п	ла б	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Теорії (пост) глобалізації в сучасній науці	28	4	4			20						
Тема 2. Теорії цивілізацій в сучасній науці	30	5	5			20						
Тема 3. Геополітика: основні наукові школи та підходи	30	5	5			20						
Тема 4. Світ-системна теорія	32	5	5			22						
Тема 5. Тенденції розвитку сучасної світ-економіки та Україна	30	5	5			20						
Усього годин	150	24	24			102						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теорії (пост)глобалізації в сучасній науці	4
2	Теорії цивілізацій в сучасній науці	5
3	Геополітика: основні наукові школи та підходи	5
4	Світ-системна теорія	5
5	Тенденції розвитку сучасної світ-економіки та Україна	5
	Разом	24

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Теорії (пост)глобалізації в сучасній науці. <i>Завдання:</i> опрацювати наукові джерела щодо основних теорій глобалізації та постглобалізації, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття. Дистанційний курс «Глобальні студії: парадигми, концепції, напрями», Тема 1: https://classroom.google.com/u/0/c/MTM0NjM1NDM3MjMy	18
2	Тема 2. Теорії цивілізацій в сучасній науці. <i>Завдання:</i> опрацювати наукові джерела щодо теорій цивілізацій, написати есе на тему «Вплив культурно-цивілізаційної ідентифікації на процеси у сучасному світі», бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття. Дистанційний курс «Глобальні студії: парадигми, концепції, напрями», Тема 3: https://classroom.google.com/u/0/c/MTM0NjM1NDM3MjMy	18
3	Тема 3. Геополітика: основні наукові школи та підходи. <i>Завдання:</i> опрацювати наукові джерела щодо основних геополітичних теорій, написати есе на тему «Геополітика в сучасних міжнародних відносинах», бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття. Дистанційний курс «Глобальні студії: парадигми, концепції, напрями», Тема 3: https://classroom.google.com/u/0/c/MTM0NjM1NDM3MjMy	18

4	Тема 4. Світ-системна теорія. <i>Завдання:</i> опрацювати наукові джерела щодо основних світ-системних теорій, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття. Дистанційний курс «Глобальні студії: парадигми, концепції, напрями», Тема 4: https://classroom.google.com/u/0/c/MTM0NjM1NDM3MjMy	20
5	Тема 5. Тенденції розвитку сучасної світ-економіки та Україна. <i>Завдання:</i> опрацювати наукові джерела щодо тенденцій розвитку сучасної світ-економіки, написати есе на тему «Перспективи переходу України до напівпериферії / центру», бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття. Дистанційний курс «Глобальні студії: парадигми, концепції, напрями», Тема 4: https://classroom.google.com/u/0/c/MTM0NjM1NDM3MjMy	18
9	Підготовка до контрольної роботи	10
	Разом	102

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи навчання

Методи навчання спрямовані на досягнення освітніх цілей та кореспондують із ПНР та компетенціями: знайомство з літературою по темі; підготовка до практичних занять; дискусії з проблемних питань на практичних (семінарських) заняттях; написання есе на задану актуальну тему. Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПІ віддзеркалює табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання

Шифр ПРН (відповідно до ОПІ)	Результати навчання (відповідно до ОПІ)	Методи навчання	Засоби діагностики / форми оцінювання
ПРН1	Застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез	Знайомство з літературою по темі, лекція, підготовка до практичних занять	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, екзаменаційна робота
ПРН2	Розуміти предметну область та базову специфіку професійної діяльності	Лекція, підготовка до практичних занять, самостійний пошук інформації	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, екзаменаційна робота
ПРН8	Постійно вчитися та оволодівати сучасними професійними знаннями	Знайомство з літературою, лекція, підготовка до практичних занять	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, екзаменаційна робота
ПРН10	Генерувати нові ідеї (креативність)	Опрацювання літератури по курсу, написання есе	Оцінювання есе
ПРН18	Застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-	Лекція, знайомство з літературою по темі, підготовка до	Оцінювання усних відповідей на практичних

	політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту	практичних занять	заняттях, оцінювання контрольної роботи, екзаменаційна робота
ПРН20	Використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для інтерпретації та змістовного аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні	Лекція, знайомство з літературою, самостійний пошук інформації	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, екзаменаційна робота
ПРН22	Професійно викладати соціально-політичні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації	Лекція, знайомство з літературою, самостійний пошук інформації, підготовка до практичних занять	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, екзаменаційна робота

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий форми контролю.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі виступів студентів із доповідями на практичних заняттях та у формі усного опитування на практичних (семінарських) заняттях. Також передбачено написання контрольної роботи.

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає здатність студента засвоїти категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем.

За поточний контроль студент (здобувач) може отримати до 40 балів.

Поточний контроль на практичних заняттях проводиться у формі усного опитування студентів із заздалегідь визначених питань.

За роботу на практичному занятті можна отримати:

- 0,5 балів за доповнення або уточнення після виступу іншого студента;

- 1,5 бали за розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д.

Сума балів за виконання завдань на практичному занятті складає:

Тема 1 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 2 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 3 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 4 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 5 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Поточний контроль самостійної роботи проводиться у формі оцінювання доповідей за навчальними питаннями теми та презентацій доповідей (в тому числі за результатами групової роботи).

За самостійну роботу можна отримати:

- підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 4 бали;

- підготовка презентації доповіді – 2 бали.

Сума балів за виконання завдань для самостійної роботи складає:

Тема 1 – до 6 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 4 бали; підготовка презентації доповіді – 2 бали.

Тема 2 – до 6 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 4 бали; підготовка презентації доповіді – 2 бали.

Тема 3 – до 6 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 4 бали; підготовка презентації доповіді – 2 бали.

Тема 4 – до 6 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 4 бали; підготовка презентації доповіді – 2 бали.

Тема 5 – до 6 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 4 бали; підготовка презентації доповіді – 2 бали.

До 20 балів студент (здобувач) може отримати за написану контрольну роботу.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення **екзамену**. **Загальна кількість балів за успішне виконання завдань екзаменаційної роботи – 40.** Час виконання – до 80 хвилин. Екзаменаційний білет складається з трьох теоретичних питань. Перше і друге питання оцінюються по 15 балів, третє – 10 балів.

За бажанням (та за згодою викладача) студент має можливість обрати тестову форму складання екзамену (білет містить 40 тестових завдань, студент одержує 1 бал за кожну вірну відповідь).

У разі використання заборонених джерел під час складання екзамену студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0 балів).

9. Схема нарахування балів

для підсумкового семестрового контролю при проведенні екзаменаційної роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Контр. робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5				
8	8	8	8	8	20	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Таблиця 9.1

Критерії та методи оцінювання

Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Виступ на практичному занятті	Виставляється здобувачу вищої освіти за підготовку доповіді за навчальними питаннями теми	4
	Виставляється здобувачу вищої освіти за підготовку презентації до власної доповіді (зазвичай виконується у Power Point)	2
	Виставляється здобувачу вищої освіти за доповнення або уточнення після виступу іншого студента	0,5
	Виставляється здобувачу вищої освіти за розгорнутий аналіз одного з питань практичного заняття із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д.	1,5
Контрольна робота	Виставляється здобувачу вищої освіти за успішно написану контрольну роботу (критерії оцінювання контрольної роботи див. нижче)	до 20
Екзаменаційна робота	Виставляється здобувачу вищої освіти за успішно написану залікову роботу (у форматі 3- білетів або 40 тестових питань)	до 40

Максимальна сума балів за поточним контролем (без урахування контрольної роботи) складає **40 балів**.

Критерії оцінювання поточного контролю	Кількість балів
Систематичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність пропусків	36-40

занять без поважної причини, відпрацювання тем семінарських занять, пропущених з поважної причини. Виконання завдань до кожного семінарського заняття, висока активність роботи, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обгрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.	
Систематичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем семінарських занять, пропущених з поважної причини. Виконання завдань до кожного семінарського заняття, висока активність роботи, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обгрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, здатність публічно представити матеріал.	31-35
Наявність пропущених лекцій та семінарських занять, відпрацювання тем семінарських занять. Виконання завдань до кожного семінарського заняття, активна робота на семінарських заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.	26-30
Наявність пропущених лекцій та семінарських занять, відпрацювання тем семінарських занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на семінарських заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу, неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.	21-25
Несистемне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених семінарських занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на семінарських заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.	16-20
Епізодичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність на заняттях без поважної причини, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених семінарських занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на семінарських заняттях (участь у роботі останніх лише за умови наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконанні завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.	11-15
Систематичні пропуски лекцій та семінарських занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та семінарських занять. Систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на семінарських заняттях, неповні, необгрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.	6-10
Систематичні пропуски лекцій та семінарських занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та семінарських занять невідпрацьовані. Систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на семінарських заняттях, неповні, необгрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.	0-5

Максимальна сума балів за контрольну роботу складає **20 балів**.

Критерії оцінювання контрольної роботи	Кількість балів
Зауважень до написаної контрольної роботи немає або майже немає.	18-20
Наявні до контрольної роботи зауваження стосуються переважним чином несуттєвих моментів (наприклад, студент не знає деяких аспектів цієї або іншої наукової теорії, висловлює власну думку спираючись на хибні припущення і т.д.).	11-17
Відповіді на питання мають суттєві недоліки (дається відповідь не на питання контрольної роботи, відповідь написано без знання наукових теорій і т.д.).	6-10
Відповіді на питання контрольної роботи відсутні.	0-4

Максимальна сума балів за екзаменаційну роботу складає **40 балів**.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи	Кількість балів
Студент цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	35-40
Студент достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	29-34
Студент розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання. Обґрунтування неточні і не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.	18-28
Студент розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.	10-17
Студент не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, відповідь або неправильна, або він не розуміє суті питання. Не ознайомлений з джерелами, не може робити висновків.	0-9

Отже, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає **100 балів**.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Баталов О.А. Вплив довіри та недовіри на міжнародні відносини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2021. Випуск 39. С. 60–64. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/17809/16356>.
2. Баталов О.А. Гібридний варіант переходу України з периферії світ-економіки до напівпериферії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2020. Випуск 38. С. 52–56. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/16942/15607>.
3. Баталов О.А. Сучасні тенденції міжнародних відносин згідно світ-системного аналізу. *Європейська дипломатія у XXI столітті: збірник тез наукових доповідей на III Науково-практичному круглому столі* (м. Харків, 10 грудня 2020 року, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна). С. 16-20. URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15975/2/%d0%a1%d0%b1%d0%be%d1%80%d0>

[%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%84%d0%94%20%d0%ba%d1%80.%20%d1%81%d1%82.%2018.12.2020%20%d0%a4%d0%98%d0%9d%d0%90%d0%9b.pdf](http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/17214/2/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d1%84%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bb%2017.12.2021%20%281%29.pdf) (дата звернення: 23.08.2021).

4. Баталов О.А. Україна в сучасних міжнародних відносинах (світ-системна теорія). *Європейська дипломатія у XXI столітті: збірник тез наукових доповідей на IV Науково-практичному круглому столі* (м. Харків, 17 грудня 2021 року, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна). С. 24-28. URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/17214/2/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d1%84%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bb%2017.12.2021%20%281%29.pdf>.

5. Баталов О.А. Україна як периферія світ-економіки і перспективи її переходу до напівпериферії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Питання політології*. 2018. Випуск 33. С. 137–140. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/11824/11187>.

6. Європейська та євроатлантична інтеграція: навчальний посібник. [О.В. Баула, Т.В. Божидарнік, Т.М. Вісіна, Н.М. Галазюк та ін.] за заг. ред. О.М. Лютак. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2016. 376 с.

7. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти. К.: Либідь, 2017. 352 с.

8. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. Київ: ФАДА, ЛТД. 2015. 224 с.

9. Лісовський П.М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: Навчальний посібник. К.: Кондор-Видавництво. 2017. 156 с.

Допоміжна література

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства; [пер. з англ. І. Андрущенко, М. Винницький]. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.

2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її геостратегічні імперативи; пер. з англ. Х.: Фабула, 2019. 288 с.

3. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя; [пер. з англ. Н. Поліщук]. К.: Альтерпрес. 2004. 100 с.

4. Геополітика в постатях і термінах: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.

5. Калінін В.Ю. Дисциплінарна приналежність світ-системного аналізу: до питання визначення. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24880/1/VPSP2016-1-2_117-122.pdf (дата звернення: 23.08.2021).

7. Інтеграція України в Європейське інформаційне суспільство: виклики та завдання / за заг. ред. Пазюка А. В. К.: ФОП Клименко. 2014. 2012 с.

8. Марущак А.І. Міжнародне співробітництво у боротьбі з транснаціональною кіберзлочинністю. *Інформація і право*. 2018. № 3 (26). С. 104–110. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/12_9.pdf (дата звернення: 20.08.2022).

9. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консум. 2001. 656 с.

10. Стройко Т.В. Міжнародні організації: навчальний посібник. К.: Кондор-Видавництво, 2018. 250 с.

11. Ткачук Н. І. Інформаційні права і свободи людини і громадянина в Україні: визначення термінів, співвідношення понять. *Інформація і право*. 2018. № 2 (25). С. 17–30. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/4_8.pdf (дата звернення: 20.08.2022).

12. Фісун О.А. Цикли гегемонії, нова картографія постсучасного світу і глобалізація: пошук стратегії для України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Питання політології»*. 2003. № 592. С. 69–86.

13. Целуйко В.О. Типологізація недержавних збройних формувань *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Питання політології»*. 2008. № 810. С. 229–237.

14. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій? / Реферативний переклад з англійської О. Сича. *Філософська і соціологічна думка*. 1996. № 1-2. С. 9-29.

15. Beck U. *Das Kosmopolitische Europa*. Frankfurt am M., 2004. 174 s.

16. Boot M. *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*. New York : Basic Books. 2002. 285 p.

17. Ferguson N. *Colossus: The Price of America's Empire*. Denton: Univ. of North Texas Press. 2004. 248 p.

18. Frank A.G. The underdevelopment of development. *The underdevelopment of development : articles*. London: Sage. 1996. P. 17–55.

18. Harvey D. *The New Imperialism*. New York: Oxford University Press. 2003. 253 p.

20. Kagan R. *Of Paradise and Power: America and the New World Order*. New York: Alfred A. Knopf. 2003. 104 p.
21. Mann M. *Incoherent Empire*. London: Verso. 2003. 278 p.
22. Modelski G. *Leading Sector and World Powers: The Coevolution of Global Politics and Economics*. Columbia: University of South Carolina Press. 1996. 263 p.
23. Modelski G. *Long Cycles in World Politics*. – London: Macmillan. 1987. 244 p.
24. Wallerstein I. *The Essential Wallerstein*. New York: The New Press. 2000. 496 p.
25. Wallerstein I. The inter-state structure of the modern world-system. *International theory: positivism and beyond : articles*. Cambridge: Cambridge University Press. 1996. P. 87–107.
26. Wallerstein I. *The Modern World-System*. Vol. I–III. San-Diego: Academic Press, 1974–1989. Collins, 1993. 456 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Науково-методичні видання кафедри політології:
http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/staff_pol/navchannja/pol_metodichka.html
2. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Політологія»
<http://periodicals.karazin.ua/politology>
3. Євроінтеграційний портал України. URL: <http://eu-ua.org/novyny/>.
4. Євроінтеграційний дайджест. URL:
<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgxwJXpLHxnxgkVzfQTMtJvDbvqzq>.

Міжнародні та міжурядові організації:

1. Програма Розвитку ООН. URL: <http://www.undp.org/>.
2. Програма розвитку ООН в Україні. URL:
<http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>.
3. Світовий банк. URL: <http://www.worldbank.org/eca/russian/>.
4. Міжнародний валютний фонд. URL <http://www.imf.org/external/russian/>.

Міжнародні неурядові організації:

1. Римський Клуб. URL: <https://www.clubofrome.org/>.
2. Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org>, www.freedomhouse.org.ua.
3. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/>.
4. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/>.
5. GreenPeace. URL: www.greenpeace.org.

Примітка. Перелік інформаційних ресурсів не є вичерпним. При використанні матеріалів з цих джерел або інших джерел посилання на них є для студентів обов'язковим.

12. Перелік питань до екзамену

1. Що таке глобалізація?
2. Цикли глобалізації в історії.
3. Перспективи сучасної «хвилі» глобалізації.
4. Вплив глобалізації на міжнародні відносини.
5. «Кінець історії» Ф. Фукуями.
6. Теорія постглобалізації.
7. Поняття «цивілізація» та «цивілізації», їх відмінність.
8. Основні теорії цивілізацій.
9. Теорія О. Шпенглера.
10. Теорія А. Тойнбі.
11. Теорія К. Ясперса.
12. Теорія С. Гантінгтона.
13. Вплив культурно-цивілізаційної ідентифікації на міжнародні відносини.
14. Геополітика як наука.
15. Основні наукові школи геополітики.
16. Німецька школа геополітики.
17. Теорія «життєвого простору» Ф. Ратцеля.

18. Теорія «континентального блоку» К. Хаусхофера.
19. Англо-американська школа геополітики.
20. Теорія «морської» і «сухопутної» влади А. Мехена.
21. Теорія «географічної вісі історії» Х. Маккіндера.
22. Теорія «стратегічного стримування» Н. Спайкмена.
23. «Велика шахівниця» Зб. Бжезінського.
24. Російська школа геополітики.
25. Неосвразійство О. Дугіна.
26. Китайська школа геополітики.
27. Геополітика в сучасних міжнародних відносинах.
28. Основні «центри сили» в сучасному світі та їх інтереси.
29. Основні напрямки конфліктів між «великими державами» у сучасному світі.
30. Геополітична «велика шахівниця»: основні гравці, ходи та комбінації.
31. Україна та світова геополітична «гра».
32. Тенденції світових міжнародних відносин згідно світ-системного аналізу.
33. Виникнення світ-системи та її еволюція протягом 5 тис. років історії (концепція А.Г. Франка).
34. «Центр» і «периферія» в світ-системі.
35. Теорія Ф. Броделя.
36. «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV—XVIII ст.» Ф. Броделя.
37. Міні-системи та світ-системи (концепція І. Валлерстайна).
38. «Цикли гегемонії» в історії світ-економіки (концепція І. Валлерстайна).
39. Особливості сучасної кризи гегемонії США за І. Валлерстайном.
40. «Системні цикли накопичення» за Дж. Аррігі (генуезько-іберійський, голландський, британський, американський).
41. Фази накопичення капіталу (матеріальна та фінансова експансії держави-гегемона) за Дж. Аррігі.
42. Особливості «сигнальної» та «заключної» кризи гегемонії.
43. Особливості кризи гегемонії в сучасній капіталістичній світ-економіці.
44. Варіанти еволюції світ-економіки по завершенні «заключної кризи» поточної гегемонії.
45. Україна в сучасній світ-економіці: стан та перспективи.
46. Перспективи переходу України до напівпериферії / центру.
47. Основні міжнародні виклики для України.
48. Перспективи покращення Україною свого становища на міжнародній арені.